

Aleksandra Machura

Program terapii dla dziecka z mutyzmem selektywnym w edukacji przedszkolnej

Program terapii dla Szymona K. (lat 5) z elementami dogoterapii

Zajęcia prowadzone przez psychologa (na podstawie doświadczeń własnych)

Opis przypadku:

Szymon uczęszcza do oddziału przedszkolnego publicznej Szkoły Podstawowej, bez oddziałów integracyjnych. Chłopiec przed rozpoczęciem edukacji w szkole podstawowej uczęszczał przez pół roku do przedszkola. Z uwagi na problemy w komunikacji – Szymon nie rozmawiał z innymi dziećmi ani z nauczycielami, rodzice poproszeni zostali o konsultację chłopca u psychologa w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. U chłopca zdiagnozowano **mutyzm wybiórczy**.

Szymon jest dzieckiem spokojnym, zamkniętym w sobie, ma trudności w nawiązaniu kontaktów społecznych z rówieśnikami. Podczas zajęć edukacyjnych w ogóle nie posługuje się mową, nawet w zabawie swobodnej nie rozmawia z innymi dziećmi. W grupie nie odzywa się do nauczycieli. Wchodzi w interakcje z innymi dziećmi, ale nie inicjuje ich. W zabawie jest radosny i akceptowany przez inne dzieci. Szymon ma rodzeństwo, które uczęszcza do szkoły, rozmawia z nimi na terenie szkoły w sytuacjach pozaszkolnych np. podczas ubierania się w szatni. Podczas zajęć z psychologiem nie rozmawiał, natomiast w sytuacjach nieformalnych, na przerwie Szymon rozmawia z nauczycielami, inicjuje rozmowy z psychologiem, jest kontaktowy i wesoły.

Cele terapeutyczne:

Zaplanowano oddziaływanie dwutorowe, aby zrealizować następujące cele:

1. Eliminowanie objawów.
2. Eliminowanie niekorzystnych czynników środowiskowych - rodzina z przeszłością przemocową.

W procesie terapeutycznym należy wziąć pod uwagę kryzysowe doświadczenia życiowe rodziców. Matka doznawała przemocy ze strony ojca dziecka, znalazła schronienie w domu samotnej matki gdy dzieci były malutkie. Ojciec dziecka przebywał w Zakładzie Karnym. Oboje uczestniczyli w rodzinnej terapii psychologicznej.

Etapy terapii:

1. Terapeuta jako bierny obserwator funkcjonowania dziecka w grupie – obserwacja gestów, mimiki dziecka, reakcji w kontakcie z innymi dziećmi i dorosłymi.
2. Oswojenie z terapeutą – prowadzenie rozmów z matką w obecności dziecka.
3. Terapeuta nawiązuje kontakt z chłopcem, bawi się z nim, odnosi się do sukcesów dziecka, nie wymagając żadnych słów od chłopca.
4. Rozmowa z chłopcem – uczeń odpowiada gestem, mimiką.
5. Stopniowe odchodzenie od uczestnictwa w zajęciach matki, uczeń sam pozostaje z terapeutą w gabinecie, bawi się w rytm piosenki, zachęca dziecko do otwarcia się.
6. Włączenie innej osoby do wspólnej zabawy znanej dziecku. Wykorzystanie podczas zajęć plansz różnych ras psów i przyrządów służących do pielęgnacji psa.

Obserwacja:

Na początku prowadziłam obserwacje kontaktów i rozmów Szymona z mamą odbierającą go ze szkoły nie włączając się w dialog, by Szymon nie zareagował lękiem. Podczas następnych spotkań prowadziłam rozmowy z mamą przy Szymonie, stopniowo zaczął on rozmawiać przy mnie z mamą (ten okres trwał ok. 2 miesiące).

Inicjowanie rozmowy:

Rozmowy dotyczyły przedmiotów znajdujących się wokół, np. poprosiłam Szymona by policzył ile jest kółek na siedzisku krzeselka, na którym siedział. Kolejnym razem wychodząc ze szkoły (matka odbierała syna z rowerem) zapytałam gdzie kupił taki ładny niebieski dzwonek oraz czy lubi jeździć na rowerze? Rozmowy dotyczyły najbliższego otoczenia i czasu spędzanego po wyjściu ze szkoły.

Początkowo starałam się, aby odpowiedzi Szymona były najłatwiejsze dla niego, czyli krótkie, oraz, by nie wymagały od niego zbyt dużo myślenia. Na początku zajęć, które z nim prowadziłam, bawiliśmy się, że zamieniamy się w zwierzątka, którymi dziś się czujemy i wydawaliśmy różne odgłosy. Często wykorzystywałam w pracy z Szymonem zagadki, które w późniejszym czasie były wymyślane dla mnie przez niego jako zadanie na następne spotkanie.

Przebieg zajęć:

Zaproponowałam mamie pracę indywidualną z Szymkiem podczas pobytu w szkole. Polegały one na nawiązaniu kontaktu słownego z dzieckiem, ośmieleniu go do rozmów i wzbudzeniu akceptacji dla osoby nauczyciela. Szymon podczas tych zajęć (4 spotkania 45 min) nie rozmawiał, komunikował się ze mną gestami bądź mimiką. Był przyjaźnie nastawiony, wesoły, sam proponował wybór gry, widać było dużą chęć odniesienia sukcesu i radość z tej relacji. Postanowiłam włączyć elementy dogoterapii do naszych spotkań.

Dogoterapia:

Dogoterapia to czerpanie korzyści z obcowania z psem. Włączenie odpowiednio przeszkolonego psa do zajęć z dzieckiem, oddziałuje na jego sferę emocjonalną przez przełamanie bariery niepewności przed kontaktem z psem, kształtuje pozytywne emocje dziecka, rozwija empatię i poprawia samoocenę. Dzięki zabawom z psem u dziecka rozwija się koncentracja uwagi, mowa i wzrasta sprawczość dziecka. Ćwiczenia z psem, wydawane przez dziecko polecenia do psa sprawiają, że dziecko czuje się ważne i rozwija swoje kompetencje społeczne.

Proces przygotowania dziecka do kontaktu z psem trwa ok 2 tygodni. Najpierw pracuję nad rozbudzeniem ciekawości u dziecka. Początkowo są to zagadki, opowieści o psie, oglądanie wspólnie filmu z zajęć z dziećmi z psem. Następnie oglądamy i dotykamy przedmiotów służących w codziennej pielęgnacji psa. Przedstawiam dziecku zasady bezpiecznego obcowania z psem i uczę ograniczonego zaufania do innych psów (spoza terapii).

Kolejne 4 zajęcia odbywają się z przeszkolonym psem. Już podczas pierwszych zajęć i pierwszego spotkania z psem dogoterapeutą (w szkole, w tym samym pokoju) Szymon zaczął swobodnie witać się z psem, podawać zabawki, rozmawiać z psem wydając mu polecenia. Rozmawiał również swobodnie ze mną. Podczas ostatnich zajęć Szymon rozmawiał ze mną również po wyjściu psa.

W grupie nadal nie rozmawia z panią ani z dziećmi, ale gdy jest sam np. idąc do toalety potrafi samemu rozpocząć ze mną rozmowę. Widać, że zajęcia przyniosły stopniową poprawę komunikacji oraz wzrost bezpieczeństwa. Ważne jest, by podtrzymać u Szymona poczucie radości i sprawstwa, jakie wynosi z rozmów, z tego, że ze mną rozmawia. Jeżeli będzie taka możliwość i inni rodzice

Aleksandra Machura • Program terapii dla dziecka z mutyzmem selektywnym w edukacji przedszkolnej •

w grupie wyraziliby zgodę na zajęcia z psem dla całej grupy, do której uczęszcza Szymon, byłaby to doskonała okazja do tego by chłopiec pokazał w grupie jak dobrze bawi się z psem, jakie może mu wydawać polecenia. Byłaby to okazja do nawiązania spontanicznych interakcji z innymi dziećmi w grupie.

Efekty terapii:

Na podstawie moich doświadczeń jako psychologa dogoterapeuty najlepsze efekty terapii przyniosła:

1. Wczesna współpraca rodziców z nauczycielem.
2. Cierpliwość i życzliwość terapeuty.
3. Stopniowe budowanie kontaktu z dzieckiem.
4. Spędzanie wspólnego czasu z dzieckiem w zabawie z terapeutą.
5. Nagradzanie słów dziecka przez psa dogoterapeutę – reagowanie na polecenia dziecka, wykonywanie przez psa sztuczek, radość z kontaktu ze zwierzęciem.
6. Element relaksu i odprężenia (również fizycznego) poprzez dotykanie sierści, uczestniczenie w zabiegach pielęgnacyjnych psa.
7. Poczucie odniesienia sukcesu, duma z bycia opiekunem psa podczas zajęć.

Mamie zaproponowałam terapię rodzinną i konkretną placówkę, gdzie mogłaby w takich spotkaniach uczestniczyć. Przede wszystkim jednak pozyskałam ją do współpracy, gdyż mama wcześniej nie widziała żadnego problemu w tym, że Szymon nie mówił w szkole. Ponieważ w domu zawsze mówił i z kolegami na placu zabaw też rozmawiał. Przekazałam mamie swoje spostrzeżenia z obserwacji pedagogicznej Szymona w grupie zanim rozpoczął zajęcia u mnie oraz jego żywiołowe spontaniczne reakcje, gdy udało się już nawiązać kontakt słowny. Mama zauważyła, że Szymon w domu częściej opowiada o tym, co działo się w szkole w danym dniu, dzieli się opowiadaniem z życia klasy. Powiedział, że chciałby zaprosić kolegów z klasy na swoje urodziny. Do tej pory Szymon w domu nie rozmawiał z mamą o szkole, nawet gdy był o to pytany. Mama zrozumiała, że aby syn odnosił korzyści i wchłaniał przekazywaną wiedzę, niezbędne jest dobre samopoczucie i pozytywne nastawienie do rówieśników.

Wnioski do dalszej pracy:

Planowana jest dalsza współpraca chłopca i rodziny z terapeutą oraz spotkania chłopca z psem podtrzymujące efekty terapii. Kolejnym etapem będzie nawiązanie kontaktu werbalnego chłopca z innymi nauczycielami poprzez zapraszanie ich do wspólnych zajęć z psem, aby chłopiec otworzył się na kontakty z innymi dorosłymi i wzmocnił swoją samoocenę. Podczas zajęć psychoterapeutycznych, które prowadzę w szkole, chciałabym poprzez techniki behawioralno-poznawcze popracować nad wyeliminowaniem lęku u chłopca przed kontaktami społecznymi w szkole.

BANK DOBRYCH PRAKTYK

